

# ÚJSÁG

# Áprilisi



## AZ OLAJFÁK HEGYÉN

Van egy mondat Csontváry híres önéletrajzában, amely ha nem lenne, az egész dolgot, hogy csoda történt, mert egy hang megszólalt és közölte az üzenetet: „te leszel a világ legnagyobb napút festője”, nem lehetne elhinni. Csontváry ugyanis a teljes elragadtatottság közepette körbenéz, nem holmi vásott kölykök szórakoznak-e vele. Csoda történik, de Csontváry első reakciója végtelenül profán, teljesen emberi – és emiatt lesz hihető. Valahogy ugyanezt érzem mindig, amikor Jézus imáját hallgatom, az *In monte Oliveti*, Schuberttől.

„Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste” – „Atyám, ha lehetséges, kerüljön el ez a kehely.” Ezen a mondaton nem lehet eleget csodálkozni. Ugyanakkor, ha nem lenne, az egész történetet nem lehetne elhinni.

Igen, Jézus imáját hallgatom. Egy 23 éves fiatalember zenéje megy a fejemben, és próbálom megfejteni ezt a másik csodát, az *In monte Oliveti* című kórusművet, illetve, ahogy Schubert a korai keresztény hagyományra utalva nevezi, antifónát. Jó tíz éve találtam rá a darabra az interneten, és rögtön megtanítottam az akkori tizenegyedikeseknek, tanítottam aztán Fóton, és énekli a kórusom, a Waldorf Diákkórus is.

Persze nem tudom, kell-e, szabad-e a csodát megfejteni. Emlékszem, fiatalkoromban menekültem minden zenei elemzéstől, szinte rettegettem attól, hogy ha megtudom, mi a titok, el is illan a varázs. Mára már tudom, hogy ez nem így van. Ha sikerül is fellebbenteni a fátylat valami kis titokról, rögtön újabbakra derül fény, miközben mégiscsak felsejlik egy addig ismeretlen dimenzió, a rejtett szerkezet, a forma nagyszerűsége, a harmóniák gazdagsága.

Az *In monte Oliveti* csodálatos példája ennek. Bár a romantika szereti az egzotikus hangnemeket, Schubert a puritán a-mollt választja, s az első sorban rögtön elvarázsol bennünket. Halljuk a narrációt: „In monte Oliveti oravit ad patrem” – „Az Olajfák hegyén imádkozott atyjához”, s ami szól, az az európai többszólamú zene három alappillére, a három funkció: tonika, szubdomináns, domináns és végül újra tonika. Végtelenül egyszerű, az egész olyan, mint a kapu, amelyen át egyszerre az éjszakai Gecsemáne-kertbe érkezünk. Ha jobban megnézzük, kiderül, hogy mindez mégsem egyszerű összhangzattanpélda, mert a szubdominánsnak II. fokú kvintszext ad vészjósló színt, a zárlat pedig a „patrem” alatt dúr akkordra nyílik: a mélységes sötétben egy pillanatra felcsillan a fény.

És következik valami végtelenül és megrendítően emberi, az eddigi pianissimo után forte megszólal a fohász: „Pater, si fieri potest” – „Atyám, ha lehetséges”. Micsoda merészség! A VII. fokú akkorddal szinte fordul egyet velünk a világ, s ahogy a basszus oktávot lép fölfelé, úgy emeljük mi is tekintetünket az ég felé, ám rögtön el is bizonytalanodunk. Magát a kérést már csak halkán, pianóban halljuk: „transeat a me calix iste” — „kerüljön el ez a kehely.” A calix – kehely szó alatt nyerjük vissza kis időre a bátorságunkat, crescendo közben modulál a zene, a spirituális a-mollból újra elhalkulva a párhuzamos hangnembe, a csendes, de büszke C-dúrba érkezünk.

Schubert itt kihagy a Mátétól vett szövegből, és kicsivel későbbi verssel folytatja: „Spiritus quidem promptus est” – „A lélek ugyan készsége”, „caro autem infirma” – „a test azonban erőtlén.” A hirtelen lázadást, hogy az egészet hátha meg lehet úszni, azonnali megbánás, és – szinte magyarázatként – újabb felkiáltás követi. Nincs moduláció, C-dúrból hirtelen süllyedünk eggyel lejjebb. A lélek készségét mint valami kötelező zsolozsmát F-dúrban, pianissimóban halljuk, hogy annál fájdalmasabban szóljon az utolsó forte felkiáltás, a test erőtlenségének beismerése, megint csak hirtelen váltással, a párhuzamos d-mollban.

A pillanatnyi megingást, a hirtelen hangnemi váltásokat ugyanilyen hirtelen visszaérkezés követi. Újra a-mollban vagyunk, ez a végleges és megingathatatlan bizonyosság. Megint az egyszerű tonika, szubdomináns, domináns, tonika zárlat következik: „Fiat voluntas tua” – „legyen meg a te akaratod.” Jézus az Atya kezébe helyezi a sorsát, s ahogy meghalljuk az utolsó szót: „tua”, Schubert csodálatos, felemelő és reményt adó késleltetésekkel vezet el bennünket a megnyugvásig, a záró dúr akkordig.

Hihetetlenül izgalmas dolog megfejteni, látni-hallani, mit csinál, hogyan varázsol el bennünket a zeneszerző. Itt most néhány titokról talán föllebbentettük a fátylat, ám egyáltalán nem biztos, hogy ha odaadnám valakinek a megfejtést, a darab harmóniai vázát, képes lenne belőle megalkotni a művet.

Továbbra is rengeteg a titok. Titok maga a szerző, a 23 éves Schubert, akinek a *Hat virágvasárnapi antifónája* – ezek közül második az *In monte Oliveti* – évekig asztalfiókban hever, s mint sok más műve, csak a szerző halálát követően jelenik meg. Nem tudni, vajon a törekeny egészségű művész sejt-e meg a műben a saját sorsát – ez lehetne a regényes, azaz a romantikus változat –, vagy Schubert egyszerűen olyan, mint akár egy mai 23 éves, akit épp a fiatalság merészsége – és persze a maga jó adag zsenialitása – hajtja, amikor ilyen súlyos témához nyúl. De titok az is, miért éppen ezt a szöveget választja. A liturgikus hagyományból veszi át automatikusan, vagy komoly töprengések után választja éppen Mátét. És persze titok, hogyan képes hatni ránk a zene és a szöveg ma, két évszázad, illetve két évezred múltán.

Megy bennem a zene, hallgatom Jézus imáját 2011 tavaszán. Csodák folyamatosan történnek.

Bencze László

### Megjegyzés:

Érdekes, hogy a művet nem is olyan egyszerű megszerezni. Az amazon.com egyetlen találatot ad, a Schubert összes egyházi műveit tartalmazó, 7 CD-s kiadványt. Szerencsére minket, a Waldorf Diákkórust könnyen meg lehet hallgatni. A YouTube-on a „schubert in monte oliveti”-re keresve mi leszünk az első találat, aki pedig élőben kíváncsi ránk, szeretettel várjuk az április 10-i tavaszi hangversenyünkre, 15 órára, a BTM Vármúzeumába. A darab szerepel egyébként a 2002-es hidegkúti és a 2009-es fóti osztály-CD-n is.

## TARTALOM

Bencze László: *Az Olajfák hegyén* ..... 2

## ISKOLAI ÉLET

Mesterházi Zsuzsa:  
*Rudolf Steiner, a különleges ember* ..... 3

Mezei Mihály:  
*A biodinamikus kert- és mezőgazdaságról* ..... 4

Ertsey Attila: *A két Goetheanum* ..... 5

Szentmártony Yvonne: *Euritmia* ..... 8

## KÖNYVTARISZNYA

Tamási Júlia: *Idődetektívek* ..... 9

## KÉPCSARNOK

Takács Kinga bemutatkozása ..... 10

## KITEKINTŐ

Lakatos Anna: *Rendelt idő* ..... 13

Kocsis András: *Shoganai* ..... 14

*Március 5-én, szombaton megemlékeztünk Rudolf Steiner születésének 150. évfordulójáról. Az ünnep nyitó előadását Mesterházi Zsuzsa tartotta. Az elhangzottak alapján arra kértük, hogy fejtse ki újságunk számára is, mit jelenthet, milyen üzenettel bírhat ma számunkra az a „határhelyzet”, amely Rudolf Steiner életét a születésétől fogva meghatározta. Hogyan fogalmazható meg az itt és a ma viszonylatában a Waldorf-mozgalom érvényességi köre? Mennyiben változott ez a kb. száz év alatt, és megfigyelhető-e benne ma is egyfajta határhelyzet?*

## RUDOLF STEINER, A KÜLÖNLEGES EMBER

Rudolf Steiner Magyarországon született (1861-ben) a Mura(szent)király (Donji Kraljevec) nevű faluban, Horvátország határa közelében, nem messze Ausztriától. Három ország, három kultúra, három nyelvterület határán, ahol még születésekor is érezhető volt Michael arkangyal egykori kultusza. – A földi élettől Németország és Franciaország közelében, a svájci Dornachban vett búcsút (1925-ben). – Gyermekként szinte naponta sétált át az osztrák és a magyar határon, majd felnőttként egész életében sokat utazott, egyik európai országból a másikba. A határok átlépése hozzátartozott az életéhez. De nem csak az ország- és a nyelvhatároké. Tanulmányai során legalább annyit foglalkozott a természettudományokkal, mint a filozófiával, az embertudományokkal vagy a művészetekkel. Ezek mindegyikének fogalomvilágában otthonosan mozgott. Ön-életrajzából tudjuk, hogy a művelt elit társaságaiba éppen úgy bejáratos volt, mint a munkásság gyűléseire, akadémiáiba. – Saját családjában megtapasztalhatta, hogy siketnéma és gyenge értelmű fiútestvére mennyire más világban él, mint azok az egyetemi professzorok, akik nagyon felkészült vitapartnerként tudták őt magát elfogadni. – Különös adottságai folytán ter-

## ISKOLAI ÉLET



mészetes volt számára oda-vissza járni a fizikai világ és a szellemi világ határán. Ennek köszönhetően teremtette meg a szellemtudományt. – Élete talán legnagyobb művészi alkotása, az első Goetheanum épülete, kisebb és nagyobb kupolájának egymásba épülése a leglátványosabban fejezte ki az itt és az ott szinte egyidejű jelenlétét.

Egyik legkorábbi pedagógiai előadásában beszélt arról, hogy a szellemtudomány szerint sok világ veszi körül az embert, és ezeket csak akkor képes észlelni, ha kifejleszti az ehhez szükséges érzékelő szerveket. És még azt is hozzáfűzte, hogy ezek a „magasabb” érzékszervek, amelyekkel az ember be tud hatolni a magasabb világokba, minden emberben kifejletlenül ott vannak. Ha ezeket kifejleszti, megtapasztalhatja, hogy a hétköznapi érzékelés határa után nem a semmi következik, hanem újabb világok tárulnak fel.<sup>1</sup> Vagyis az ember ezeknek az érzékelő képességeknek a birtokában egyszerre lesz a hétköznapi módon érzékelhető és az azon túli világok polgára. – Napjainkban még csak a kezdetén tartunk annak a változásnak, amelynek nyomán ezek az új képességek szélesebb körben is kialakulnak. Ebből következően elég sokan élnek meg az úgy nevezett küszöbélmenyt, a határátlépésnek azt a kritikus mozzanatát, amikor az ember valaminek a határán érzi magát: már nem elégti ki a határ innenső oldalán megtapasztalt élet a maga realitásaival, hanem sejti, hogy lennie kell valami másnak is ezen túl, de még tart a bizonytalan, határon túli létezés megtapasztalásától. – Rudolf Steiner arra tanítja meg az embert, hogy egyidejűleg ismerje el a határon inneni és a határon túli világ értékeit, és ismerje fel az ember, hogy a maga alkotásait csak itt, a földi létben tudja létrehozni, de ahhoz, hogy a legjobbat hozza létre, ahhoz a másik világból magával hozott inspiráció a legnagyobb segítség.

A Rudolf Steiner emberszemléletére épülő Waldorf-pedagógia talán legfőbb kérdése napjainkban, hogy szülők, óvónők, tanítók és tanárok mennyire ismerik fel azoknak az új képességeknek a kezdeményeit, amelyek a most születő gyermekekben már megmutatkoznak. Mennyire tudnak vigyázni ezekre a képesség-kezdeményekre, mennyire tudnak olyan segítő környezetet teremteni a gyermekeknek, hogy ezek az új képességek, amelyekkel a világ újabb területeire is behatolhatnak, természetes és egészséges módon alakuljanak ki.

*Mesterházi Zsuzsa*

*ELTE professor emeritus, Antropozófiái Társaság*

1 Rudolf Steiner: *Gyermeknevelés*. (Ford.: Hegedűs M.) Budapest, 2005, Élőszó Kiadó, 9. old. (Eredeti német nyelvű kiadás: 1907.)

*Előadás hangzott még el az alkalmazott antropozófia három területéről (biodinamikus gazdálkodás, építészet, euritmia.). Az előadókat arra kértük, írják meg egy-egy cikkben az iskolaiújság számára előadásukat. Erstej Attila rendelkezésünkre bocsátotta előadásának változatlan anyagát, Mezei Mihály és Szentmártony Yvonne előadásának az általuk jóváhagyott, rövidített változatát közöljük.*

## A BIODINAMIKUS KERT- ÉS MEZŐGAZDÁLKODÁSRÓL

A biodinamikus mezőgazdálkodási módszer Rudolf Steiner 1924-ben Koberwitz-ben (ma Lengyelország) tartott előadás-sorozatával indult, és először Németországban, majd Ausztriában és Svájcban terjedt el. Az azóta eltelt 85 év során a világ számos országában tértek át a gazdálkodók erre a művelési módra.

A biodinamikus gazda munkája biológiai, mert élőlényekkel dolgozik (bios = élet), és dinamikus, mert tudatosan ápolja az életfolyamatokat generáló erőket (dyn... = erő-jellegű).

A gazdálkodás alap gondolata, hogy a mezőgazdasági üzem a termőtalaj, a növényzet, az állatok életfolyamatainak egymásra hangolásával jöjjön létre, és lehetőség szerint zárt, szerves egységgé formálódjon a vele együtt élő, gazdálkodó emberrel.

A biodinamikus gazdálkodás megfelel az ökológiai gazdálkodás nemzetközileg elfogadott előírásainak, de ezenfelül gyógyító preparátumokat is használ, és az élet földi és kozmikus ritmusainak hatásait is igyekszik tudatosan kihasználni.

A biodinamikusan termesztett és feldolgozott élelmiszerek nemzetközi védjegye a DEMETER. A márka elnyerésének alapfeltétele, hogy a termelést és a feldolgozást a Demeter International irányelvei szerint kell végezni. Jelenleg a Demeter International 16 tagszervezettel rendelkezik Európa, Amerika, Afrika országaiban és Új-Zélandon. A Demeter International több mint 4.500 Demeter-gazdaságot képvisel, közel 150.000 hektár területtel több mint 40 országban.

A biodinamikus gazdálkodást végzők és a biodinamikus és a Demeter-szervezetek szellemi kötődését tekintve szoros kapcsolatban állnak a Goetheanum Szellemtudományi Főiskola (Dornach, Svájc) Mezőgazdasági Szekciójával.

A biodinamikus gazdálkodás folyamatának vezérlő elve a gazdasági organizmus, az egységes szerves rendszer kialakítása. Mindehhez alapvető a termesztett növények szakmailag meg-alapozott sorrendje, a vetésforgó. A helyi adottságok szerint alakul ki a tenyésztett állatok fajtája és mennyisége.

A gazdálkodás alapja a termőföld. A biogazdálkodásban általában, de a biodinamikus módszerrel még inkább humuszgazdálkodást végzünk. Az üzem kialakításában a vetésforgónak, a zöldtrágyának és az állatállomány összetételének egyensúlyban kell állnia. A gyakorlat azt mutatja, hogy a talajélet átállításához az előírt három évnél több idő szükséges. A humusztartalom megőrzése, lehetőség szerinti növelése és minőségi javítása a gazdálkodó feladata. A humuszgazdálkodás egyúttal az emberi

kultúra fennmaradását is szolgálja. A kertészet vagy a gazdaság felhasználja az összes szerves hulladékot és az állati trágyát is, amelyet úgynevezett trágyaoltó preparátumokkal kezel.

A biodinamikus gazdálkodáshoz alapvető az „állatságos állattartás”:

*„Tapasztalat szerint a jó egészség és a termékenység a hosszú élettartammal akkor párosulhat az állatnál, ha az ott születik a gazdaságban, ott is nő fel, és ott megkapja a neki megfelelő, fajhoz igazodó tartást és takarmányozást a róla szeretettel gondoskodó embertől. Ezért minden erőfeszítést meg kell tenni, hogy a mindenkori viszonyok között az állatok számára be tudjuk állítani az optimális körülményeket.” (Részlet a Demeter Irányelvekből.)*

Állattartás nélkül a biodinamikus üzem nem képzelhető el. Az állat „lelkes” lény, örömet és fájdalmat érez. Az ember jelenléte ezért is fontos, mert a modern üzem gépesített állattartása nem elégíti ki az állat emberi gondoskodás iránti igényét, ezért könnyen kedélyvesztetté válik, termelése, vagy teljesítménye gyengébb lesz. Az állattartás megléte miatt azonban várhatóan jó hatással lesz majd az egész üzemre, annak eredményeire; nemcsak gazdasági téren, hanem a szociális, az emberi kapcsolatok területén is.

A termesztett növények kiválasztásának főbb szempontjai: az állatállomány takarmányigénye, a termőhely lehetőségei, a piac és a fogyasztók kívánsága. A mai magyarországi mezőgazdaságból egyre erősebben hiányzik az állattartás, ezért a megfelelő növényssorrend felállítása önmagában is kihívást jelent.

A biológiai sokrétűség a növényvédelem súlyát többé-kevésbé leveszi a gazdáról. Nemcsak a vetésváltás és azon belül a talajművelési rendszer, de a környezet alakítása is feladata a biodinamikus gazdának. Saját területén igyekszik a természetes növénytakaró foltjait megőrizni, sőt: betelepíteni. Nedves foltok gombatermő gyepe, fákkal, cserjesorokkal tarkított legelő, de legalább némi sövény és mezsgyesáv – mindez sok hasznos állatnak ad búvóhelyet, vad- és házi méhnek, madárnak táplálékot. A gyümölcsös, a halastó mind társ az egyensúly megteremtésének munkájában.

A fentebb említett gazdasági organizmusnak tehát több tagja van: a gazda (vagy a gazdálkodó emberek egyetértő csoportja) körül forog minden. Ők teszik a gazdaságot mástól különböző egyéniséggé, szinte individualitássá. Az állatok, a szántók, a fás, a gypes, a cserjés helyek: mind a gazdaság „tagjai”; egységgé összefogni ezt a harmonikussá tett rendszert a preparátumok segítenek.

A biodinamikus preparátumok jelentőségét, előállításának alapvető szempontjait és felhasználásuk szellemi vonatkozásait Rudolf Steiner adta meg a már említett előadásaiban. A preparátumok olyan természetes szerek, amelyeket igen kis adagokban alkalmaz a biodinamikus gazda. A talaj életteljességét fokozzák, a növényeknél a növekedés és a minőség javítására, állatoknál pedig az egészség megőrzésére alkalmasak. „Bioregulátorként” működnek, azaz élő rendszerek önszerveződését serkentik.

A mezőgazdaságra a kozmikus környezet is erős hatással van. Az évszakok változásán túl a bolygók napi járása, ezek egymással való kapcsolata, a Földhöz való állásuk erősen befolyásolja a növények és az állatok életét, fejlődését, de még az otthon, adalékanyagok nélkül készített kenyér vagy a feldolgozott

tejtermék minőségét is. Ehhez ad segítséget és támpontot a vetési naptár, amelyet Mária Thun állít össze több évtizede. (Dr. Mezei Ottóné fordításában évente kiadja a Biodinamikus Egyesület.)

2010-ben Magyarországon 3, a Demeter International által minősített, teljes körűen gazdálkodó mezőgazdasági üzem működött: Karcag-Berekfördőn az Üllőparti Gazdaszövetkezet, Jászdózsán a Tarnamenti 2000 Zrt, míg a Fertő tó melletti Nyárligeten, 1300 hektáron az ausztriai Michlits család gazdasági. A hazai Demeter üzemek termékeiket többnyire alapanyagként értékesítik külföldi piacokon. Növekszik azonban a hazai, feldolgozott formában való értékesítés is – egyelőre Demeter jelzés nélkül Biokontroll vagy Öko Garancia védjeggyel. E biodinamikus termékek a budai ökopiacokon is elérhetők.

Oktatási céllal működik a Biodinamikus Mezőgazdálkodásért Alapítvány 30 hektáros gazdasága a Nógrád megyei Legénden. Itt – együttműködő kollegáimmal és családtagokkal együtt – az elmúlt 5 év alatt 23 kilencedikes Waldorf-osztálynak tartottunk 7-10 napos, *ottalvós* biodinamikus mezőgazdasági gyakorlatot.

A legénde alapítvány szándéka szerint a Waldorf-pedagógiai munkára alapozott mezőgazdasági szemlélettel végzett foglalkozások után a fiatalok erősebben kapcsolódnak majd a vidéki, a kert- és mezőgazdálkodó életformához. Reményeink szerint ez is segítheti egy olyan generáció felnevelését, amely felismeri a természetben, a tájban, a mezőgazdálkodásban és ezzel párhuzamosan a minél szélesebb körű önellátásban, a közösség általi összefogás erejében rejlő értékeket.

Biodinamikus munka zajlik még Kiss Katalin és Lóránt László családi gazdaságában *Bátaszéken*; Balla Enikő kecsketartó és sajtkészítő gazdaságában *Kácsárdon*. Ezek mellett még több, a Biokontroll Hungária által ellenőrzött, biodinamikusan gazdálkodó zöldségkertészet is van – egyelőre Demeter minősítés nélkül –, így Budaháziék kertésze *Domonyvölgyben*, vagy a Nyitott Kert Alapítvány *Gödöllőn*. Érdeklődés mutatkozik a szőlészek-borászok részéről is. Biodinamikusan, sőt ez évtől Demeter ellenőrzés mellett termesztik szőlőjét a Pendits Birtok *Tokajban*, vagy végez ezirányú kísérleteket a St. Andrea birtok vezetője, Lőrincz György is *Egerszalókon*. A kecskeméti BIOLA natúrkozmetikai termékcsalád is tartalmaz a Demeter International által minősített készítményeket.

*Mezei Mihály*

Biodinamikus [odin.hu](http://odin.hu) Közhasznu Egyesület  
[www.biodin.hu](http://www.biodin.hu)

## A KÉT GOETHEANUM

*„Goethe azt követelte meg egy szép épülettől, hogy ne csupán a szemre hasson, hanem egy olyan ember számára is érzékelhető legyen és annak is tetszen, akit bekötött szemmel vezetnek végig benne.”*

*Friedrich Schiller Wilhelm Humboldt-nak, 1795*

### AZ ELSŐ GOETHEANUM LÉTREJÖTTE

#### Építészeti előzmények – a külső történet

Az első Goetheanum építésének idején és azt megelőzően, a századfordulón művészeti és szellemi forradalom zajlott Európában – a tradicionális építészeti stílusok hanyatlása, a gépkorszak ellenében a szellemi forrás keresése, a preraffaelitákat követő szecesszió, Gaudi, expresszionizmus, a keleti okkult tanítások beáradása, joga, teozófia. Mindenki érezte a régi világ megújításának szükségességét, a művelt entellektüelek és a társadalom új csoportja, a magára hagyott városi munkásság egyszerre – mint egykor a háromkirályok és a pásztorok. Új szellemi forrást kerestek, mivel a régi források dekadenciába fordultak, a tradíciók pedig alkalmatlannak bizonyultak az élet feltette kérdések megválaszolására. A spirituális-művészeti forradalom közepette született az antropológia is, amelyet ma méltatlanul mellőz, feledésre ítélt az európai „hivatalos” kultúra. A korszak nagyszerű törekvéseit derékba törte az első világháború „őskatasztrófája”, a változás elmaradt, a mulasztások következményeiként az emberiség a XX. században elszenvedte, illetve máig szenved a mindezidáig legnagyobb pusztítást hozó három ideologikus rendszerét: a bolsevizmust, a nemzetiszocializmust és az anglo-amerikanizmust. Az akkor égető kérdések ma még aktuálisabbak, a szociális élet és a mű-

vészet területén egyaránt. Ezért nem nosztalgizálás kérdése visszatekinteni száz évvel arra a pillanatra, amikor Steiner művészeti impulzusa megszületett.

Steiner a Teozófiai Társaság német szekciójának elnöke 1902 óta. 1907 pünkösdjén az európai szekció ünnepi gyűlése zajlik Münchenben a nemzetközi elnök, Annie Besant részvételével. A Tonhalle barlangszerűvé alakított termében vörös drapériákon a 7 apokaliptikus pecsét rajza, a planéták hét oszlopának képei és két oszlopmodell látható. A találkozó programjában szóbeli előadások, zene, kiállítás, felolvasás és Eduard Schuré misztériumdrámájának előadása szerepel. Mindenkit frusztrál, hogy nem megfelelő környezetben, bérelt színháztermekben kell előadni, egy hanyatló kultúra épületeiben. Ekkor határozzák el, hogy építenek valami újat. A kisméretű, bejárható modell nem Münchenben, hanem a Karlsruhe melletti Malsch-ban épült meg 1908-9-ben. Karl Stockmeyer építészhallgató Steiner útmutatásai szerint tervezte meg, a kongresszuson bemutatott oszloprajzokat beépítve a kompozícióba. Az épület ellipszoid formákból állt, a tetőnyíláson át bejutó fény a napfordulókon meghatározott helyre világított. Egy további modell épült Stuttgartban, a Teozófiai Társaság pincéjében Schmidt-Curtius tervei alapján, amelyet 1935-ben lebontottak.

1911-12 közt Martz & Schmid-Curtius Steinernek elsősorban a kettős kupolára szorítókozó intencióit figyelembe véve készítette el München-Schwabingban a Johannesbau Komplexum terveit. A helyszín kitűzésénél Curtius Steiner utasításának megfelelően ötszögek és körök rendszerét használta, az előadóterem és a nézőtér körei középpontjainak távolságát Steiner Salamon templomának hossza alapján 21 méterben határozta meg. A Johannesbau építése részben a beépítési korlátok miatt meghíúsult. Ezzel párhuzamosan Steiner kivált a Teozófiai Társaságból, és megalapította az Antropológiai Társaságot.

Ekkor Emil Grossheintz fogorvos felajánlotta a dornachi telket adományként. Az áttervezés azonnal megkezdődött. A leendő épületet először Johannesbaunak hívták, majd az építés közben nevezték át Goetheanumba.

Megszületett tehát az antropológiai szellemtudomány, amely először előadásokban mutatkozott meg. A szellemtudomány az addig érvényes megismerési mód, azaz az érzéki megfigyelések eredményeinek intellektuális feldolgozásán alapuló szemlélet helyett más, eleven megnyilatkozási formát keresett. Ez a forma a színpadi kép volt. Megszülettek a misztériumdramák. Ezzel párhuzamosan született meg az igény arra, hogy a szellemtudománynak központi helyet találjanak. A helykeresés eredménye így lett a Basel melletti Dornach.

### A művészeti impulzus

Steiner az épületet is az új kifejezési formák egyikének tekintette, ezért elutasította a meglévő stílusokban való tervezést. Jól látható a változás a Malsch-i modell, a még részben hagyományos építészeti eszközökkel dolgozó Johannesbau terve és a két Goetheanum sorában.

A szellemtudomány nem szimbólumokban, allegóriákban gondolkodik, amikor az érzékfeletti világ megismerését akarja gyakorolni vagy közvetíteni, azaz nem az „olyan, mint”, hanem az „az, ami” módszerét választja. Nem az intellektuális megközelítésre, az értelmezésre, hanem az ember teljes mivoltára épít, amelynek forrásából közvetlenül fakad a vallás és a művészet.

Egy tartalmat lehet szavakban, eszmeformában is közölni, de ezek csak támasztékok. Az, ami ezek által akar megnyilatkozni, közvetlenül, a művészet területén képes erre igazán eleven módon. A művészet forrásához kívánt Steiner eljutni, és ebből közvetlenül, elevenen formálni, teremteni.

Dornachban tehát nincs egyetlen szimbólum sem, ott minden közvetlenül fejeződik ki – míg Malsch-ban még okkult szimbólumok jelennek meg a falakon, itt ennek már nyoma sincs. Eleven tartalmak megidézéséről van szó, amennyiben ez nem sikerül, akkor a művész csak a szimbólumig jut el.

Itt tehát az érzékfeletti világ jelenik meg érzéki formában. Az érzékfeletti módon szemlélt világról, azaz magáról az érzékfeletti realitásról van szó.

A növény, az állat, a táj, az ember, tehát mindegyik teremtett lény formájában a teremtő erő nyilatkozik meg. Ebbe az erőbe kell tudni behelyezkedni, s ez nem az organikus formák utánzását jelenti – a szecesszió eddig jutott, de nem tovább.

Az építészetben túl kell lépni a metrikus, a geometrikus, a szimmetrikus formákból az organikus formákba. Ez nemcsak az erőjátékot jelenti, hanem az egészbe való illeszkedést. Az épület bármely része oly módon illeszkedjen az egészbe, mint például a kisujj az ember egész szervezetébe.

A Goetheanumot és a szellemtudományt Steiner a dióhéj és a dióbél viszonyához hasonlította. Ugyanaz a formálóelv működik mindkettőben. Az összefüggés megértéséhez Goethe metamorfózistana nyújt segítséget.

Az antropológia ugyanabból merít, amikor a különböző kifejezési formákat keresi: a misztériumdramákat, az euritmiát, az építészetet; az épületnek megfelelő hátteret, burkot kell nyújtania a benne zajló művészeti tevékenységnek.

Goethe a növények megfigyelésekor felismerte a metamorfózist. A növény ugyanazt a formát ismétli fejlődése során. Valamennyi része a levélnek mint ősfornának a módosulata. Goethe így eljutott az ősnövény eszméjéig, amely az érzékiben megjelenő növény konkrét formája mögött áll.

Steiner továbbfejlesztette Goethe és Schiller esztétikáját a jövő művészete számára.

Kálmán István fogalmazta meg mindezt tömören:

„Goethe szerint a művészet a természet továbbteremtése az emberen keresztül. Schiller a művészetben az ember szabad játékát látja magasabb fokon. Steiner szerint a művészet nem az eszme érzéki jelenség formájában, hanem a fordítottja: az érzéki jelenség eszme formájában. Steiner esztétikájában az antropológia mint művészet jelenik meg. Ennek a jövőbeli művészetnek első kezdeményezése az első Goetheanum mint ösztönművészeti alkotás. A görög templom az ember nélkül is Isten háza volt, amelyben az isten alászállhatott az emberekhez. A Goetheanum mint épület, kifestett kupoláival, üvegablakaival nem áll meg önmagában, ha benne nem hangzik el a szó, a színpadon a misztériumdramája, a zene, az euritmia, és ha nem állna a centrumában az emberiség reprezentánsának szobra. Mert a művészetkultusz, olyan kultusz, amelyben nem az Isten száll le az emberekhez, hanem az ember emelkedik fel Hozzá azáltal, hogy művészetével a teremtett világot átalakítva az Isten képmására formálja azt. A Goetheanum példa lehet a művészeti oktatás didaktikájának kidolgozására, ha a tanár dűlőre jut Schiller és Goethe esztétikai felfogásával.”

Nemrég magam is átéltem a kultusz és a kultuszhely valóságát. Egy tavaszi délutánon érkeztem a csíksomlyói kegytemplomba. A templomtérbe léptem, a lemenő Nap aranyló sugarai laposan átsütöttek a nyugati ablakokon, és bevilágították a teret, ahol két-három idős néni zsolozsmázott. A monotonon ismételt imákból csak halk zümmögés hallatszott, amely azonban betöltötte az egész templomteret. Az épület hangszer lett. Az asszonyok mantrákat mondtak, kozmikus igéket, amelyek a kozmoszt átható szellem rezgését szóltatták meg. Halk hangjukat a templom felerősítette, s az éteri rezgés túllépett a templom falain, megszentelve a tájat. A kultusz, amely ezt a templomot megformálta, hanyatlak. Még működik, ha halványan is, és hálások lehetünk ezeknek az asszonyoknak, akik nap-mint nap játszanak a templom hangszerén, amely gyógyító aurájával védi a magyarok szent helyét. De meddig? Ha az asszonyok hangja végleg elhallgat, a templom is meghal. Steiner új kultuszt kísérelt meg megformálni az épülettel együtt.

### A táj és az épület – tér, idő és sorstörténet

A dornachi plató három táj és három kultúra – a svájci, a német és a francia – összemetsződésében terül el. Steiner a táj szellemi alakzatát megragadva helyezte el az épületet.

A hely szellemi előzményei közül kiemelendő az 1499-ben itt lezajlott döntő ütközet, amely Svájc szabadságáért zajlott. Svájc semlegességét, függetlenségét az ország védőszentje, Flüe-i Miklós teremtette meg, aki remeteként élt egy szakadékban, húsz évig nem vett magához ételt, és a hozzá zárandoklók kérdéseire válaszokat adott. Egy választófejedelemnek tanácsolta azt, ami Svájc szellemi karakterét máig meghatározza: sose kössön katonai szövetséget senkivel.

Az első Goetheanum építése az első világháború alatt, 1913-ban kezdődött, munkásai egész Európából odasereglett önkéntesekből álltak. Ez volt az a hely Európa közepén, ahol az európai kultúrkorszak a legmagasabb teljesítményre volt képes, miközben körülötte az európai Közép megsemmisítéséért indított háború zajlott.

## Az alapforma

A környező dombokból kiemelkedő alapforma az épület alsó része, a betonépítmény. A természet ásványi formái alakulnak át, és átmenetet képeznek az épített formákba.

A teraszon helyezkedik el a fából készült épület, amely két, egymásba belemetsződő hengerből áll, rajtuk egy-egy félgömbkupolával, amelyek szintén egymásba metsződnek. A kisebbik a színpad, a nagyobbik a nézőtér, a kettő határán helyezkedik el a szónoki pódium.

Az épület struktúrájában megjelenik az érzékfeletti és az érzéki világ kettőssége és találkozási szférája.

Az épület – a kettős kupola főtömege – kelet-nyugat tájolású, főhomlokzata nyugat felé mutat. Az oldalszárnyak észak-dél tájolásúak. Nem közömbös a faépület elkészítésének módja. A falakat tömör fából, kézzel vésvé alakították. Minden részlet a szeretetteljes kézi munka nyomát viselte magán.

A formálás példáját több részleten követhetjük: a nyugati bejárat feletti motívumon, a teherhordást végző szerkezeteken, a lépcsőn. Az organikus formálás nem mondhat ellent a mechanikai törvényeknek.

## Az oszlopok

A mintegy 1000 fős nézőteret hét-hét oszlop fogja körül szimmetrikusan. Az oszlopok fejezetei és lábazatai metamorfózis mennek át. Goethe metamorfózis-tana testesül itt meg, ezúttal az építészetben.

Először indulunk egy egyszerű oszloppal, majd belehelyezkedve a teremtő princípiumba, nem absztrakt gondolatokkal, hanem akarattal áthatott művészi érzéssel alakítjuk tovább – írja le a folyamatot Steiner. Így formálódik az alakzat az egyszerűből a bonyolult felé.

A kis kupolát 12 oszlop – kétszer hat – veszi körül, a planéták oszlopai. Az oszlopok csak fejlődésükben, együttesen ragadhatók meg. A fejlődés egyre bonyolódik, aztán a ciklus közepére érve a külső formában egyszerűsödik, azonban a fejlődés az éteriben folytatódva bonyolódik tovább. A kis kupolában láthatjuk az ötágú levélformát, amelyet Steiner a pentagram átalakult formájaként említ.

Itt érhető tetten a szimbólum vagy a forma kérdése. A szellem itt, a Goetheanumban közvetlenül teremt. Míg Malsch-ban a centrális helyen pentagram – egy szimbólum – szerepel, itt az ötágú levél.

## A lépcső

A lépcsőt organikus formájában megformált láb támasztja alá, a korlátot három félköríves cső alkotja. A feljutás során a nyugalom érzésének kell keletkeznie a megérkezésben.

A lépcső formálása sok vitára adott alkalmat. Steiner kísérletnek nevezte ezt is. Ha a teremtő princípiumba helyezkedünk bele, a végeredmény – ha individuálisan az alkotók szerint különbözik is, érzéssel belehelyezkedve megérthető, belülről átélhető, a formálás tökéletlenségeivel együtt. Az ősfurma korrigál, a megfelelő módon szemléltők által. Ez az épület egészére is igaz, mert a Goetheanumot az intellektuális megközelítés sok pontban dilettánsnak jelenti ki – a maga szemszögéből nézve érthető módon. Ez a látszólagos dilettantizmus azonban képes egész életünket megújítani, míg a halott intellektualizmus képes elpusztítani. E felismerés állt Joseph Beuys művészete hátterében, akinek művészete az antropológia forrásából merít.

## A színek és a kupolafestmény

A kupola kifestésének elve: „A forma a szín műve legyen.”

A formák a színek határvonalaiból alakulnak ki. A festmény a kozmikus evolúciót ábrázolja, a kultúrkorszakok alakjait, köztük Faustot, a modern embert, a népek alakjait – a német, az orosz beavatottat, a zajló történelmi létesülés folyamatában. A kupola másik felében színekben láthatjuk Krisztust az ahrimáni és a luciferi erők közt, villámokkal a kezében. Itt állt volna az emberiségprezentáns kilenc és fél méter magas, fából faragott szobra: Krisztus, Lucifer és Ahrimán közt.

A nagyteremben euritmia-előadásokat és misztériumdrámákat adtak elő.

Az üveglablakok a különleges üvegmarási technikával az épületbe eső fény erejét alakítják. A színek és a fény elevenítik meg az épületet a nap különböző szakáiban.

## A metamorfózis

Az épület igazi összművészeti alkotás, Steiner szavai szerint kísérlet, sok tévedéssel megterhelve. Ma már látható igazi jelentősége. Az épület egésze a benne elhelyezett pentagon do-dekaéder formájú alapkőből mint csírából, metamorfózis által fejlődött ki.

A Goetheanum környezetében felépített házak is a metamorfózis tanát illusztrálják. A Goetheanum alapformáját ismétlik, átalakulva. A legfontosabbak közülük a fűtőház, ahol a két kupola fogja közre a különlegesen megformált kéményt. Meg kell említeni a Glasshaust, amely szintén a kettős kupola alapformáját ismétli, a Duldeck-házat, amely teljes egészében vasbetonból épült, a de Jaager-házat és a trafóházat.

Az első Goetheanum nagyszerű épülete röviddel elkészülte után, 1922/23 szilveszter éjszakáján gyújtogatás következtében porig égett. Az épület, amely létrejött és eltűnt a fizikai síkról, valóságos lény.

## A MÁSODIK GOETHEANUM

A leégett épület okozta letargián Steiner óriási lelki erővel úrrá lett, a romok melletti asztalosműhelyben, amelyet az építkezéshez használtak, a megbeszélések azonnal folytatódtak.

A második épületet szerényebb formákban: Marie Steiner „egyszerűbb szellemi otthon”-nak nevezte. 1928-ban, a Steiner halálát követő harmadik évben nyitotta meg kapuit.

Steiner masszív épületet akart, tudomásul véve, hogy az épülettel nem tarthatja távol Ahrimán erőit, mint az elsőnél tette. Nem lehetett megismételni az első Goetheanum összművészeti alkotását, a rengeteg művész áldozatos munkáját, az épület inkább emlékmű, amely őrzi a megsemmisült első épület éteri formáját.

A hatalmas betonépület nyugat felé mutató arca megformált, emberi koponyára emlékeztető, míg keleti homlokzata egyszerű. Az elsőhöz hasonlóan szintén van két kisebb oldalszárnya. Az egész épület a Közép eszméjét jeleníti meg.

A második Goetheanum sokak számára ma is rejtély. Értetlen, irracionális és lenyűgöző. A turisták, az építészturnisták szemében ijesztő, csúf, de érdekes egzotikum. Rudolf Steiner műve eleven felkiáltójel és provokáció ma is. Az építészeti könyvek inkább kuriózumként, időnként kritikával említik, utalva szerkezeti-formai ellentmondásokra, mivel tartalma előtt értetlenül állnak. Valóban nem adja magát könnyen, azonban éppen provokatív volta segít túllépni a *szép - nem*

szép színvonalú, esztétikai-intellektuális megközelítésen. Rejtélyének egyik forrása a befejezetlenség. Míg Steiner az épület formáját kívülről megadta, belülről a tervek sematikusak, befejezetlenek. A külső tartalom: a kelet-nyugat, az észak-dél karakterei közti metamorfózis és a megjelenő Közép minősége – megközelíthető. A trapéz alakú nézőtér és a négyzetes prosceniumszínpad leegyszerűsített formái az első Goetheanum máig fölül nem múlt új minősége után legalábbis kérdéseket vetnek föl. A befejezést – ha ugyan szükség van rá egyáltalán – az alkotó ránk bízta.

### A felújítás előtt és után

Nem céloim, hogy értékítéletet mondjak a Goetheanum 1997-ben elkészült átépítéséről. Meg kell említenünk mégis tárgyszerűen, mi történt. Az épület betonkérgének állapota sürgős beavatkozást igényelt, ezzel összekapcsolták a belső átépítést. A Steiner által befejezetlenül hagyott belső, a nézőtér átépítése elkészült. Az épület külső vasbeton kérgének felújítása szintén. A környezet egyes részletekkel (mélygarázs stb.) kiegészült. A belső átépítés során a nézőtérbe az első Goetheanum belső terének formái kerültek be – Christian Hitsch tervei alapján – rabichálóra fölhordott löttbeton kulisszák formájában. A nyers, géppel felhordott betonfelületet önkéntesek kézzel vészték az első Goetheanum fafelületéhez hasonlatosra. Vajon miért?

Van módunk összevetni az első épületet és a másodikat, átépítése előtt és után. A második épület erőteljes, de kiáltóan egyszerű az elsőhöz képest. Belső tere teljesen híján van az első Goetheanum belső gazdagságának. Vajon miért? Az egyszerű belsőre a legigazabb megállapítás Werner Kuhfusstól ered, aki azt Krisztus üres sírkamrájához hasonlította. „Akit kerestek, az nincs itt!” – mondja az angyal a sírhoz érkező asszonyoknak. Nincs itt, feltámadott. A hely barlang, nem belső tér.

Az 1997-es átépítés során megismételték az első Goetheanum belső terének formáit – a mennyezetfreskóval együtt –, ami több ellentmondást vet fel, mivel a trapéz formájú terem egészen más, mint a kettős kupola.

Ha valaki – átélve az első Goetheanum Steiner által leírt alkotási folyamatát – rátekint az átépítés módjára, eredményére, látja, amit lát.

Az első Goetheanumot az első világháború alatt, Európa közepén, egész Európából odaseregülő önkéntesek munkájával építették mint az európai kultúra csúcsteljesítményét. 1922 szilveszter éjszakáján gyújtogatás miatt porig égett. Az épület eltűnt a fizikai síkról.

Vele együtt a Világháború szétzúzta Közép-Európát.

A második épület emlékmű. Emlékeztet az éteri világban lebegő első épületre, és ébreszt minket. Ébreszt arra, hogy az elpusztított Közép-Európát nekünk kell újjáteremtünk. Ami eltűnt, belénk költözött.

*Ertsey Attila, építészmérnök*

### Forrásmunkák:

- *A Goetheanum építögondolata* (Der Baugedanke des Goetheanum), Verlag Freies Geistesleben, 1958, részletek; Gerle János fordításában, Kari Papír, 1983
- *A Goetheanum átépítéséről*, Országépítő, 1998/3
- *Naperők új misztériuma*, Németh Gilda, Új Impulzus, 2006. Húsvét
- J. Bockemühl: *Életösszefüggések*, Ita Wegman Alapítvány, 1995

Az euritmia, ez az új mozgásművészet, amelyet Rudolf Steiner teremtett meg, szorosan összekapcsolódik az első Goetheanum gondolati, szellemi impulzusával.

Ertsey Attila Goetheanumról szóló cikkében a következőket olvashatjuk: „Egy tartalmat lehet szavakban, eszmeformákban is közölni, de ezek csak támasztékok. Az, ami ezek által akar megnyilatkozni, közvetlenül a művészet területén képes erre igazán eleven módon.

A művészet forrásához kívánt Steiner eljutni, és ebből közvetlenül, eleven módon teremteni. Az érzékfeletti világ jelenik meg érzéki formában. Az érzékfeletti módon szemlélt világról, azaz magáról az érzékfeletti realitásról van szó.”

A fent leírt gondolatokhoz hasonlóan Rudolf Steiner az antropológiából kiinduló szellemi impulzus megnyilatkozásának tartotta az euritmiát.

Az ősi, idők előtti misztériumhelyeken a csillagvilágok törvényeit, üzenetét szakrális táncokkal és hozzá kapcsolódó hangokkal próbálták megközelíteni, megérteni. Ezekben a templomi táncokban az univerzummal való összeköttetés jelent meg. Teljesen egyértelmű volt még ekkor, hogy születésünk előtt a csillagok szféráin áthaladva, a kozmosz alakító erejét összegyűjtve érkezünk a földre, s ezek a törvényszerűségek, üzenetek ott tükröződnek bennünk. A táncal ezekhez a titkokhoz szerettek volna közelebb kerülni.

A táncokból, a hangzásokból alakult ki később a dráma, a szobrászat, a költészet, és fejlődtek, alakultak tovább.

A tánc pedig egyre profánabbá vált, elvesztette ilyen módon a szellemi erejét. A szellemi otthon újra megtalálásához adta R. Steiner ezt a mozgásművészetet, természetesen újabb, a mai kor emberének gondolkozásához, tudatállapotához megfelelő módon.

A művészetben azt hívjuk elő, ami minket a szellemivel összeköt.

Goethe úgy tartja, hogy a természet ismeretlen titkos törvényei más formában, mint művészet által, nem is nagyon tudnának napvilágra kerülni.

A természeti formákban mindenhol a mozgást, a változást, a metamorfózist láthatjuk. A növényen minden egyes kis rész, levélke az egész kifejeződése. Minden levélben ott van az ősképe az élőnek, az egésznek.

– Minden idom rokon itt, más-más mégis valamennyi, s így titkos törvényt, isteni ritka talányt rejt e csoport,

...

Mert az örök törvényről vall valamennyi virág itt, s egyre erősebben mind a füledbe kiált.

(Goethe: *A növények alakváltozása*)



Ezeknek a gondolatoknak megfelelően az euritmia az emberi lény titkos természeti törvényeit szeretné láthatóvá tenni. Ez a vezérgondolata.

Vagyis hogy az állandóan mozgó, áramló organizmus lényegét művészi érzéssel felszabadítsuk és bemutassuk.

És ahogy a levélke az egész kifejeződése, úgy a gége és a hozzá kapcsolódó szervek – amely az emberi beszéd alapja is – az egész ember kifejeződése!

R. Steiner sok előadást tartott a beszédről, a világteremtő gondolatok forrásáról, a Logosz erejéről, amely a világba hat, amely a testet életben tartó erők mozgásait művészi formába fejezi ki. (Az első Goetheanumot a Szó házának is nevezték.)

Az emberi beszédben a gondolat az akarattal van összekapcsolva, hogy létrejöhessen. A beszéd minél civilizáltabbá vált, annál inkább művészi karaktert kapott. A költők hangok, szavak, ritmusok, ütemek, rímek, alliterációk segítségével emelik művészetté a gondolatok akarati kifejeződését, a teljes embert.

Az euritmia is ezt teszi. Ami a költeményben a fent említett tartalmakon kívül még mozgásban, térben, érzésben megjelenik, ezt látjuk a szemünk előtt.

Tesszük, tehát az akarattal kapcsolódik össze. Az akarati nevelés eszköze. Megakadályozza a gondolatok megmerevedését, egészségesen hat a morális érzésvilágra. Rendező, gyógyító ereje is van.

Jó lenne, ha az emberiség megértené – mondja Steiner – és az egész kicsitől a 90 éves korúig gyakorolná az euritmiát. Mert minden, ami a múltban már megtörtént, annak a mai napig hatása van. Még ha el is van rejtve, az ember fizikai megjelenésében helyet kap. A bölcsesség erői ott vannak elbújtatva az emberben. Ahhoz, hogy ezeket megértsük, a művészetet kell megérteni. Az euritmia jó út a megértéséhez.

*Szentmártony Yvonne  
osztálytanító, euritmiatanár*



## A 2010/2011. TANÉV RENDJE

Tavaszi hangverseny	2011. április 15. péntek
<i>Húsvéti szünet</i>	2011. április 21–29. (csütörtök-péntek)
Írásbeli érettségi	2011. május 2. hétfő – magyar
	2011. május 3. kedd – matematika
	2011. május 4. szerda – történelem
Osztálykirándulások	2011. május 2–4.
Országos kompetenciamérés	2011. május 25. szerda
Olimpia	2011. május 25–29. (szerda-szombat)
Püünkösöd	2011. június 13.
Diplomaosztás, a 12. osztály bankettje, utolsó tanítási nap	2011. június 15. szerda
Diáknapok, adminisztrációs munkanapok	2011. június 16–17. és 20–21. (csütörtök-kedd)
Bizonyítványosztás, a 13. osztály ballagása, tűzugrás	2011. június 22. szerda

## KÖNYVTARISZNYA

Fabian Lenk

### IDŐDETEKTÍVEK

Ez egy sorozat, amelyben Kim, Leon, Julian és a titokzatos egyiptomi macska, Kija a Témusz nevű időtérrel visszautaznak az időben.

Először az időszámításunk előtti 1478-as egyiptomi Thébába, majd Kr. u. 1275-be, Marco Polóhoz jutnak el.

A harmadik kötetet még nem olvastam, a negyedik a császárkori Rómába, a 80-as évekbe vezet. Hőseink ezekben a régi korokban nyomoznak korabeli bűnözők után.

Nekem azért tetszett az első két kötet, mert jól bemutatja az akkori életet, és a történetek is fordulatosak, és érdekes, lendületes stílusban vannak megírva.

A könyvek 9-10 éves kortól ajánlottak.

*Tamási Júlia, 5. osztály*

*A jót keressük, azt akarjuk megérteni, azért cselekszünk.*

Takács Kingának négy gyereke járt az iskolánkba. László 2002-ben, Eszter 2009-ben, Ádám pedig tavaly érettségizett. Farkas jelenleg 10. osztályos.

Nálunk erősek a családi kötelékek, számon tartjuk egymást, ismerjük a gyökereinket.

Anyám apai ágával, az erdélyi rokonsággal is élők a kapcsolatok. Nagypámék nyolcan voltak testvérek, négy fiú, négy lány, akik közül másodikként, 1900-ban született a nagypám. Marosvásárhelyen hol magyar világ, hol román világ volt, ide-oda csatolgtatták a várost. A négy fiú átjött Magyarországra. Az egyikük szobrászművész lett, a másik három katonatiszt. Nagypám huszáralezredes volt, az egyik nagybátyám csendőr, a másik tüzérhadnagy, ő 1947-ben kiment Ausztráliába. A lányok és leszármazottaik Erdélyben maradtak, velük nagyon szoros a kapcsolat. Anyám már Pesten született ugyan, de amikor csak az akkori viszonyok mellett tehették, kölcsönösen látogatták egymást. Ahogy cseperedtünk, és kicsivel jobb lett az anyagi helyzet, minket is vitt anyám, és a tavalyi évet kivéve Eszter születése óta mi is minden évben a Görgényi-havasokban töltünk két-három hetet. Nem tudom, mitől, de ott megerősödöm. A hegyektől-e, a forrásvíztől, a román paraszt tejétől, az ottani rokonokkal való kapcsolattól – nem tudom, valószínűleg mindentől együtt. Ott érzem magam otthon, mindig nagyon nehéz hazajönni. Ott megszűnik számomra a világ, és csak vagyok. Ha kedvem van kaszálni, kaszállok, vagy fölmelegyek a Zsírka völgyébe házi tejért, és a 82 éves Valterrel a küszöbön ülve várjuk a teheneket. Szaga van az esőnek, valóban harapni lehet a levegőt, a kerítésre teregetek, a patakban mosok. A gyerekeknek is nagyon sokat jelent ez a hely, ez a közeg: lehet csöndben lenni, elvonulni, húst sütni, dolgozni, belső szabadsággal élni. Nagy családi találkozókat tartunk három-évente hol Magyarországon, hol Marosvásárhelyen, ilyenkor pár napig 200-240-en szoktunk együtt lenni.

Az anyai dédnagyanyám osztrák nemesi családból származott (a címerükben hétágú korona jelezte a bárói címet), magyar nagybirtokoshoz ment feleségül. A nagymamám 1900-ban született, és természetesen a család rangjának megfelelő nevelésben részesült. Az első világháborúban ráérő kisasszonyként gyerekeket kísért, ápolt, foglalkozott velük, jótékonykodott, segített, ahogy tudott. Tolna megyében éltek, ahová a mai napig is lejárunk. Három birtokuk volt (Gerenyáson, Alsópélen és Dalmandon), amelyet később a három gyerek örökölt. Nagymamám és lánytestvére a férjével együtt gazdálkodott Alsópélen és Dalmandon.

Ezek a birtokok a régi nagy Zichy-birtok részei voltak. A rokonsághoz tartozó Zichy László és felesége, Széchenyi Mária (István testvére) 1826-ban kápolnát építtetett Alsópélen. A közelében állt a dédszüleim udvarháza, amelyet kastélynak hívtak, és amely már nincs meg, de a kápolnát nemrégiben följújtották. A rendszerváltás után egy Németországban élő

rokon fölvette a kapcsolatot a faluval, ahol most már 20-30 ház is van. Ez a régi tízhez képest rengeteg, de a település így is a kihalófélben lévők közé tartozik. A felújításhoz szükséges pénzt a helyi lakosok, az önkormányzat, a rokonság meg a támogatói kör adta össze, anyám bátyja intézte a kivitelezést. 1995-ben találkozott a nagy család először a rendszerváltás után Alsópél pusztán. Kb. 80-an voltunk ott. Akkor indult el egy kezdeményezés a családi kápolna helyreállítására, ami meg is történt. Az ünnepélyes átadáson a falu lakossága bogrács-gulyással vendégelt meg bennünket. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal 2006-ban műemlékké nyilvánította az épületet. Azóta több kezdeményezés is elindult a család és a falu között, pl. megnyílt egy helyi kis bolt. Olyan ősfák állnak ott, amelyeknek a vastag törzsét átölelni sem lehet, és amelyek alatt játszott az anyám, a nagyanyám.

Az államosítás következtében nemcsak az udvarházat vették el a nagyszüleimtől, hanem egy nagy pécsi lakást és a földeket is. Huszonnégy órát kaptak arra, hogy összecsomagoljanak, és távozzanak. A cselédeknél eldughattak néhány bútort (ezek közül egyik-másik jelenleg a lakásunkban van), így tudták megmenteni a tulajdonuk töredékét. Az alföldi tanyavilágba küldték őket, vadidegeneknél zsúfolódtak egy-egy szobában. Ki talált munkát, ki nem, kit jó szívvel befogadtak, kit nem. Kapálni, ásni jártak, vagon taktak a Kelenföldi Pályaudvaron (anyám is, nemcsak a férfiak). Azok az emberek, akiknek azelőtt lovuk, cselédjük, francia kisasszonyuk, német kisasszonyuk, szakácsuk, komornyikjuk volt... És soha egy hanggal sem emlegették mindennek az elvesztését. Mindenestül alkalmazkodtak a megváltozott élethez. Emberként éltek az életük minden pillanatában, így amikor bajba jutottak, a cselédség nemcsak a holmijukat bújtatta, hanem őket magukat is. Később, az Érdre kerülésük után valahogy odakeveredett az egyik cselédjük, a Mancsi néni is, rendszeresen eljárt hozzájuk, és továbbra is tekintetes uramozta meg nagyságos asszonyomozta a nagyszüleimet. Mondanom sem kell, hogyan hatott mindez a kommunizmusban...

A másik kárvallott, üldözött réteg a zsidóság volt. Aki nem tudott elmenekülni, azt elhurcolták, és bevett dolog volt az üresen álló lakásaikba beköltözni. Anyámékat az arisztokrata származásuk miatt nem engedték Budapesten letelepedni, csak vidékre mehettek. Az akkor húsz év körüli nagybátyám hosszas keresgélés után Érden talált egy befejezetlenül álló üres házat. Három napig nem mert onnan elmozdulni, nehogy másvalaki elfoglalja, azt leste, kívül tudna üzenni a szüleinek. Három család költözött oda, kettő később más megoldást talált. Ebben a házban nőttem föl. Mint utóbb megtudtuk, egy zsidó orvos igényesen megépített otthona lett volna.

Anyám az agráregyetemre, a bátyja a műszaki egyetemre járt, de mivel osztályidegeneknek minősültek, ezért nem fejezheték be a tanulmányaikat. A hirtelen természetű, ugyanakkor jó humorú, kemény tartású katonatiszt nagypám a második világháború után álnéven elszegődött műszaki rajzolóknak. Körülbelül egy hónap alatt mindenhol kiderült róla, hogy kicsoda, akkor rendre kirúgták, és mehetett tovább, újabb munkát keresni.

1950-ben híre ment, hogy Budapest környékéről is kitelepítik a volt arisztokrata családokat. Munkát nem kaptak a származásuk miatt, nagymamám, anyám lámpaernyőt festett, bugyigumit hegesztett, szivacs macikat készített, minden lehetőséget megragadtak, amivel pénzt kereshettek. Félő volt, hogy az újabb kitelepítési hullám megint aláassa az amúgy is bizonytalan megélhetésüket, ezért anyám úgy döntött, hogy férjhez megy régi szerelméhez, akkori vőlegényéhez. A családban azóta is emlegetjük azt a táviratot, amelyet Alapra küldött apámnak: „Gyula, ha feleségül akarsz venni, azonnal gyere: Mária”. Takács néven már nem érinti őt a kitelepítés, gondolta, majd ő eltartja a családot. Csakhogy apám ekkor még negyedéves teológushallgató volt, és a tanulmányai befejezése előtt nem nősülhetett. A körülményekre hivatkozva engedélyért folyamodott, ám azt csak úgy kapta volna meg, ha vállalja, hogy nem él együtt a feleségével. Ezt a feltételt természetesen nem fogadta el, pedig tudta, hogy ha kilép a kollégiumból, akkor elviszik katonának. Öregapa lejegyezte az esküvő napjának eseményeit. Ebből a szenzációs, óriási lélektől áthatott írásból kiderül számunkra, hogyan varrták meg lepedőből a menyasszonyi ruhát, milyen fejedelmi lakoma készült a komámasszony hozta tyúkból, és hogy a felesége (nagymamám) szokás szerint a semmiből teremtett ünnepet. Az egész évszázad benne van abban a három oldalban. A menyasszony bátyja a falu szélén hajnalban szedi mezei virágból a csokrot, a pap vonattal érkezik, eltéved, a vőlegény kerékpárral elémegy, elkerülik egymást, aztán a tisztelendő úr valahogy mégiscsak odatalál a házhoz a kánikulában...

Esküvő után apámat behívták katonának. A hamarosan megszületett nővéremet csak a szabadságolások alkalmával láthatta. Nem sokkal később a bátyám is kopogtatott, akivel szívproblémák miatt 7 hónapot feküdt az anyám. Amikor kis idő múlva én is jelentkeztem, azt mondták anyámnak, ha életben akar maradni, nem lehet több gyereke. Ebbe nem nyugodott bele, Istenben bízva vállalta a kockázatot, megszülettem, és még egy húgom is született, Eszter. Ő 17 évesen leukémiás lett, nagyon nehéz volt a családnak átélnie az elvesztését.

Leszerelés után apám segéd munkásnak állt, onnan kezdte építeni az életét. Igazi ezermester, feltaláló alkat volt. A családja felvidéki kisnemes magyar család volt, 1920-ban Magyarországra száműzték őket. A Tolna megyei Alap nevű községben telepedtek le, ahol a nagyszüleim tejcarnokot vezettek.

Mi az unokatestvéreinkkel az egész nyarat Alapon töltöttük. Friss tejet kaptunk a gazdától, kútról hordtuk az artézi vizet, ciszternába gyűjtöttük az esővizet, esténként hatalmas dézsában fűrdtünk a ház előtt – igazi Paradicsomban éltünk. A minimális feladatok (vízhordás, tyúk- és disznóetetés, söprés, gyümölcszedés) elvégzése mellett gyakorlatilag azt csináltunk, amit akartunk. Valahol a tisztaszobában állt egy zongora, annak a tetején mindig volt egy tálban sütemény, a másik tálban füstölt kolbász, egész nap úgy jártunk rá, ahogy akartunk. Fára másztunk, hetente kétszer kenyeret sütöttek a falusi sütőben, reggel ketten elvittük a nagyanyó dagasztotta tésztát, délután ketten hazahoztuk a friss kenyeret, útközben persze megdézsmáltuk a héját. Nagyapó, aki az első világháborúban elvesztette a fél lábát, amerikai mogyorót termesztett valahol a 2-3 kilométernyire lévő határban. Mindennap vittük neki az ebédet. Hazafelé a disznópocsolyában hűsöltünk a hőségben, amitől nemcsak koszosak és bűdösek, de rühösek is lettünk.

Nagyanyónak rengeteg dolga volt velünk: egész nyáron hat gyerekkel, állatokkal, gépek nélkül, parazsas vasalóval... És vasárnap reggel patyolattisztán, szépen felöltözve mentünk a templomba. Ők nagyon tudtak valamit. Nem darabolták szét az energiájukat, a figyelmüket, nem rohantak, tudták, mi a fontos, és arra figyeltek, abból nem engedtek. Kicsit kikaptunk, ha koszosan mentünk haza, de nem csináltak belőle akkora ügyet, hogy legközelebb ne ismételtük volna meg. Disznóvágás is volt, de az többnyire télen. Az udvar közepén szalmatetős verem szolgált hűtőszekrény gyanánt. Annak a falára tilos volt ugrálni, azért mindig verés járt, viszont az akkora multság volt, hogy nem lehetett kihagyni. A verem körül álló gyümölcsfákról belevetettük magunkat a puha szalmába. Mákot szedtünk az árok széléről, faepret szüreteltünk, mindent együtt csináltunk a falusi gyerekekkel.

Nagyapóék a 60-as évek elején elhatározták, hogy Érdre jönnek lakni, segítségül a négy unoka mellé. Előbb-utóbb fordul a kocka, gondolták, nekik is szükségük lesz majd támaszra, ezért jobb, ha eladják az alapi házat, és Érdre vesznek kisebbet. Az eladás meg is történt, szekérre pakoltak, feljöttek Érdre, és másnap mit sem ért a pénzük, semmit sem tudtak venni a nagy ház árából. Nálunk három szoba volt, az egyikben az anyai nagyszüleim, a másikban a szüleim, a harmadikban mi négyen gyerekek laktunk. Így kerültek az alapi nagyszülők Baranyába, Magyarmecskére apám lánytestvéréhez, akinél több hely volt. Ettől kezdve nyaranként mi is odamentünk. Ott másfajta élményekkel gazdagodtunk. Nem sokkal a költözés után nagyapó meghalt, és pár évre rá a nagyanyó is elment utána.

Ha a felmenőimet néhány szóval kellene jellemeznem, akkor a következőket mondanám. Apámról a béke jut eszembe; anyámról a következetesség, a kemény tartás és az igazság. Az anyai nagymamámról a bölcsesség, az anyai nagyapámról pedig a keménység, az igazság, ugyanakkor a mesélés, a tréfálkozás. Mellette tele volt a házunk manókkal, diót, mogyorót tettünk ki nekik a padlásra, a málna tövében pedig törpe lakott, a csiga volt a barátja... Nagyapa megtanította nekünk az összes virág nevét, hajnalban kelt, a kertben a teáját kanalazva figyelte, melyik virág nyílt ki, melyik madár hogyan dalol. Ugyanakkor pisszennünk sem volt szabad, amikor ebéd után aludni tért. Az apai nagyanyóról a gondoskodás jut eszembe, a nagyapóról pedig, aki a határban dolgozott, ezért nem sokat volt velünk, a tiszta izzadság, a szalonna és a hagyma szaga.

Érdre jártam általános iskolába, azután a debreceni református gimnáziumba írtak a szüleim. A kollégiumi életet nagyon élveztem. Életre szóló nevelést kaptam, kapcsolatokat kötöttem, élményeket szereztem ott. A mély, meghitt, őszinte beszélgetések, az egymásra utaltság velejárói, az önállósodás fontos lépései – mindez sok mindenre megtanított bennünket. Évente csak ötször, az ünnepekre és a szünetekre utazhattunk haza, látogatónk alig akadt, hiszen sokan nagy távolságban voltunk a családjunktól. Hétfvégén néha egymáshoz mentünk el. Az egyik barátnőmmel (természetesen teológák kíséretében, a felügyeletük mellett) időnként tájékozási futóversenyekre mehettünk. Nagyon jó kapcsolatunk volt a fiúkkal is, egyik-másik barátság a mai napig él. És bár mindez (a pécsi főiskolai kollégiummal együtt) gyönyörű emlékeket hagyott bennem, amikor az én gyerekeim kerültek ebbe a korba, el nem tudtam volna képzelni, hogy ne legyenek itthon.

Más volt a helyzet Pécsen, ahol a műszaki főiskolára jártam, épületgépész szakon végeztem. Az első nagy zh előtti hajrában két fiú csoporttársunk kikapcsolódásképpen sétálni hívott többünket. Nem értettem, este fél hétkor hogy is mehetnénk ki a kollégiumból. Ők meg azon csodálkoztak, miért akadok fönn ezen. Miért ne mehetnénk, kérdeztek vissza. Nem tudhatták, hogy Debrecenben csak a kimenő idején hagyhattuk el a kollégiumot, és legkésőbb fél négyre vissza kellett érnünk... Na, ettől kezdve nagy csavargó lettem, élveztem a kellő időben, újonnan nyert szabadságot. Nagyon jól éreztem magam, remek volt az évfolyam, csuda jó embereket ismertem meg, a hatvanból páran a mai napig is tartjuk a kapcsolatot. A gyerekeink is ismerik egymást, családostul is össze-összejöttünk, jövünk a mai napig is.

A főiskola után a Fővárosi 1. sz. Építőipari Vállalat tervezőirodájában dolgoztam, ahol az akkori HKI lakások följújtásaival foglalkoztunk. Gépészeti tervező munkát végeztem. Onnan mentem Lászlóval gyesre, amely mellett négyórás állást vállaltam. Egy idő után itthon kezdtem tervezni. Akkoriban kezdődött az országban a gázprogram, amelynek keretén belül egész falvakat vontak be a gázszolgáltatásba. Ebből rengeteg munkám lett, és nagyon jól jött, hogy az óvodás gyerek mellett otthon dolgozhatok.

Férjemmel, Beöthy Mihállyal még Debrecenben, a Refiben ismerkedtünk meg. Akkor még nem tudtuk, hogy összetartozunk. Erre bő 15 évvel később, egy Dráva-túrán ébredtünk rá. Azóta csiszoljuk egymást, és nagy örömmel veszünk részt régi és új szeretteink életében. Tőle és az ő családjától is sokat tanultam, rajtuk keresztül más szeletét ismertem meg a világnak.

László egy évig a solymári állami iskolába járt. Jelentkeztünk ugyan vele az akkor induló Waldorf-iskolába, de nem vették föl, mert kicsinek találták. Az állami iskolában azonban László sem érezte jól magát, és nekünk is rengeteg bajunk volt azzal a közeggel. Ezért a következő évben ismét jelentkeztünk a Waldorf-iskolába, ahová először megint nem vették föl Lászlót, aki emiatt folytatta a második osztályt. De mivel rémes helyzeteket éltünk meg, ezért egy idő után megkerestük Bakonyi Katit, az elsős osztálytanítót, aki a felvételi idején Stuttgartban tanult, ezért sem Lászlóval, sem velünk nem találkozott még. Örök hálám, amiért úgy gondolta, nekünk is köztük a helyünk.

Így kerültünk a Waldorf-iskolába, aminek azóta is nagyon örülök. Nem tudom, másutt mi lett volna, de az biztos, hogy itt nemcsak a gyerekek nőnek fel sokkal jobb emberi viszonyok között, hanem én is sokat tanultam. Számomra nagyon fontos, hogy a tanárok személyes figyelmet szentelnek minden diáknak, senki sem egy a sok között, hanem mindenkinek személyisége, lelke családja, háttere van. Ugyancsak fontos, hogy a gyerekekben nincs stressz, feszültség, nem kell versenyezniük, és legalább ennyire fontos az is, amit én magam tanultam az értékrendem finomítása, a gyereknevelési nehézségek megoldása terén, az emberi kapcsolatok minőségében. Ez az azonos értékrendben gondolkodó közeg óriási erővel rendelkezik, és nagy segítséget ad azzal, hogy emberivé teszi a nehézségek megoldását. Óriási kincs, életre szóló ajándék, hogy a gyerekek ebben nőhetnek fel, ezt a példát kapják a nehézségek kezeléséről. Megtanulnak önmaguk lenni, nyíltan beszélni, szeretettel és megértéssel fordulni egymás felé.

Amióta felnőttek a gyerekek, nagy változásokon ment át az életünk. Nagyon érdekes volt, hogy László diplomázott műegyetemistaként bő két hónapra visszament az iskolába gondnoknak. Eszter most másodéves a környezetmérnöki szakon, Ádám az ELTE diákja. Nagy gyermekeinkkel és barátainkkal sokszor még mi is együtt töltjük a jó hangulatú estéket, amelyeket nem zavarnak meg a generációs különbségek. Sokat tanulok a fiataloktól, és mellettük újra átélhetem az ifjúságomat. Boldoggá tesz, hogy együtt élhetem velük az életemet!

Az én fejlődésemet is segítette az, ahogy a tanárok bánnak a gyerekeimmel, milyen kapcsolat van a szülők között, a szülők és a tanárok között. Érzem mindennek a jótékony hatását. A világgal szembe menni nem az én műfajom, de segítő közegben a jó felé haladok. Az is fontos, hogy nemcsak egy emberrel tudunk azonos értékekről beszélni, hanem egy hatalmas közösségben értjük egymást, és nem kell nap nap után megharcolni az értékekért. A jót keressük, azt akarjuk megérteni, azért cselekszünk. Nyilván soha nem fog megszűnni, lezárulni a kapcsolatom az iskolával, de tudom, nekem már eddig is sokat adott.

A beszélgetés alapján a képet megrajzolta: *Lakatos Anna*

## A SZÜLŐI ESTEK IDŐPONTJAI

	hétfő	kedd	szerda
Minden hónap első	-	7. osztály	5. és 12. osztály
Minden hónap második	11. osztály	4. osztály	10. osztály
Minden hónap harmadik	2. osztály	6. osztály	1. osztály
Minden hónap negyedik	9. osztály	3. osztály	8. osztály

## KEDVES DIÁKOK, SZÜLŐK, TANÁROK!

Szeretettel értesítünk benneteket, hogy az Olimpia idején (május 25–29) nagyszabású **kézimunka-kiállítást** rendezünk az 5. osztály tantermében.

Gyertek, nézzétek meg a gyerekek munkáit!

*Éva néni, Marcsi néni*

## A WALDORF DIÁKKÓRUS

tavaszi hangversenyének időpontja  
2011. április 10., helye a BTM Vármúzeum.

*Szeretettel várnak minden zenészerető érdeklődőt!*

## RENDELT IDŐ...

*„Mindennek rendelt ideje van, és ideje van az ég alatt minden akaratnak.*

*Ideje van a születésnek és ideje a meghalásnak; ideje az ültetésnek, ideje annak kiszaggatásának, a mi ültettetett.*

*Ideje van a megölésnek és ideje a meggyógyításnak; ideje a rontásnak és ideje az építésnek.*

*Ideje van a sírásnak és ideje a nevetésnek; ideje a jajgatásnak és ideje a szökdelésnek.*

*Ideje van a kövek elhányásának és ideje a kövek egybegyűjtésének; ideje az ölelgetésnek és ideje az ölelgetéstől való eltávozásnak.*

*Ideje van a keresésnek és ideje a veszítésnek; ideje a megőrzésnek és ideje az eldobásnak.*

*Ideje van a szakgatásnak és ideje a megvarrásnak; ideje a hallgatásnak és ideje a szólásnak.*

*Ideje van a szeretésnek és ideje a gyűlölésnek; ideje a hadakozásnak és ideje a békességnek.”*

(Préd. 3,1–8)

Bence fiam három éve járta a Pesthidegkúti Waldorf Iskola 13. osztályát. Már akkor tudtam, hogy ideje átadnom néhány olyan feladatot, vállalást, amelyeknek a továbbvitele hamarosan nem az én dolgom lesz. A Szülői Kollégiumból korábban kiléptem, és a Befizetési Csoport tagjai felé is jeleztem, hogy átadom a stafétát. Nagyon kedvesen marasztaltak ugyan a szülőtársak, akikkel együtt dolgoztunk, de tudtam, hogy nem akarom megvárni, amíg bárkinek is eszébe jut, milyen alapon foglalkozom iskolai ügyekkel, ráadásul szülői befizetésekkel, amikor a gyerekek már nem jár az iskolába.

Mindezek mellett tapogatózó lépéseket tettem a szociális gyűjtések kalapjának átadása érdekében. Még abban az évben megkerestem egy szülőtársamat, érdeklődtem, átvenné-e tőlem ezt a megtisztelő feladatot. A beszélgetésünk során elmondta, hogy szívesen foglalkozik a témával, de a rászoruló családok támogatását az egész iskolai gazdasági élet részévé szeretné tenni, ami jóval nagyobb falat az addig megszokott gyűjtéshez képest. Ennek a rendszernek a kialakítása hosszabb és szerzeágazóbb átgondolást, egyeztetést igényel, meg kell várni tehát, amíg az igazgatási csoporttal is átbeszéli a kérdést.

Sajnos túl sokáig vártam. Idén év elején Kulcsár Gábornak is jeleztem, hogy keresem az utódomat, mert meg akarom előzni, hogy valaki kifogásolja a szerepvállalásomat. Úgy éreztem, személyesen kell átadnom a lehetőséget valakinek, hiszen ilyesmit nem lehet „meghirdetni”, ez a téma annál sokkal nagyobb körütekintést kíván. Gábor helyeselte a szándékomat. Még a tanév elején, talán októberben beszéltem erről egy szülővel, aki azt mondta, átgondolja, és azután válaszol. A válasz elmaradt, én pedig nem akartam ismét tolakodni a kérdéssel. Közben teltek-múltak a hetek, a hetekből hónapok lettek, és egyre pontosabban tudtam, hogy elkéstem. Évek óta idén először fordult elő, hogy nem mentem be az új első osztály első szülői estjére, hogy az újonnan érkezett szülőknek a szociális alapokról beszéljek – ugyanis nem tudtam, mit mondjak nekik. „Tudjátok, vannak ezek az alapok, de nem tudom, ki és hogyan fogja folytatni...” – ezzel nem akartam elébük állni. Ugyanezen okból kifolyólag az újságba sem írtam meg az évek alatt immár szokásossá vált tájékoztató, biztató cikkemet. Talán

ezen mulasztásoknak is köszönhető, hogy idén mindkét segítő célra nyitott kasszába csak csurrantak-cseppentek a forintok.

Decemberben ismét találkozót kértem attól a szülőtől, akivel három éve már beszélgettem erről a kérdésről. Az ünnepek és egyéb elfoglaltságok miatt végül csak januárban tudtunk szót váltani. Ekkor megint elmondta az elképzeléseit arról, hogyan lehetne és kellene működtetni a támogatói rendszert az iskola életében, és azt ígérte, szívesen megbeszéli a kérdést néhány szülőtárral. Abban maradtunk, hogy amint ezen túl van, jelentkeznek...

Így érkeztem el addig a pontig, amikor végül sajnos szomorú esemény bekövetkezte figyelmeztetett rá, hogy végérvényesen és megbocsáthatatlanul elkéstem. Szülőtársunk fájó halála kérelhetetlenül megmutatta, milyen súlyos mulasztásban vagyok: alig volt valami tartalékunk a **Vis Maior Alapban**. A gyorsan életre hívott gyűjtéssel együtt végül 53.000 forintot tudtam átadni a közösség nevében a családnak a temetési költségekhez való hozzájárulásképpen. Hálásan köszönik.

És továbbra sem volt utódom, aki átvegye a szolgálatot. Ekkor már határozott jelzést kaptam arról is, hogy mivel „nem vagyok a közösség tagja”, ezért nem vagyok illetékes eljárni az adakozást illető kérdésekben. Főleg nem, hogy valamennyi szülői csoport feloszlása, megszűnése miatt tavaly egyedül maradtam annak az eldöntésére is, hogy kinek és mennyit adhatunk a befolyó összegekből. (Szerencse a bajban, vagy fordítva, hogy sajnos nem sok mindenről lehetett dönten...!) Azt is megtudtam, hogy úgymond kívülállóként „nem egészséges” ezen a területen tovább tevékenykednem.

Természetes és szükségszerű, hogy a tétovásommal és a késlekedéssel életre hívtam éppen azt, amit meg akartam előzni. Valami miatt talán szükségem volt erre a tanulságra, erre az átélésre. Meg kell mondjam őszintén, hogy számomra a rokon, a barát, az osztálytárs akkor is rokon, barát, osztálytárs marad, ha más városba, országba, földrészre költözik, ha más közösségekben másféle dolgok felé fordul. És sok esetben – másokhoz hasonlóan – vadidegenek felhívására és ismeretlenek javára is adománnyal válaszolok kérésekre. De tudom, hogy nem mindenki gondolkodik így. Ezért is kellett volna időben cselekednem...

Kulcsár Gábor és Jámbor Judit följánlotta, hogy segít megoldani ezt a kérdést. Azt ígérték, tájékoztatják az IFB szülőtagjait a helyzetről, és a segítségüket kérik abban, hogy megnyugtató megoldást keressenek. Így tehát megkésve bár, de mégiscsak átadhatom a szolgálatot, amelyet éveken át a bizalmatokból táplálkozó erővel és hittel végezhettem. 2003 óta összesen – el sem hiszem! – 2.168.957 forintnyi támogatás sorsáról döntöttünk 17 család javára. Köszönöm mindannyiútoknak – adományozóknak és elfogadóknak egyaránt –, hogy lehetővé tettétek ennek az óriási keréknek a forgatását, és őszinte szívvel kívánom, hogy sok-sok évig vigyék tovább a feladatot! Tudomásom szerint a Vis Maior Alap jelenleg 50.000 forint tartalékkal várja a gyarapodást és a felhasználást.

A **Szociális Alappal** kapcsolatban másképpen kellett gondolkodnom, mivel ahhoz a gyűjtéshez az én nevemen nyitottam számlát. Ezért ezúton tájékoztatlak titeket a következőkről:

A Gyöngyinél szolgálatkészen várakozó dobozát április 15-én lezárom, elrakom. Az addig esetleg belekerülő pénzt természetesen ugyanúgy annak a családnak a támogatására for-

dítom, amelyik részére eddig is tettem. Az e célra megnyitott számlát továbbra is fenntartom, és az oda befolyó összegeket is az eddigiek szerint, a támogatott család közüzemi díjainak a fizetésére fordítom. A bevételekről és a kiadásokról a számlakivonatokkal és az átutalási bizonylatokkal, illetve a postai feladóvények másolatával alátámasztott napra kész elszámolást vezetek, ahogy eddig is. Mindez egyúttal azt is jelenti, hogy ezentúl tehát már kizárólag a magam és a támogatott család nevében, az iskolaközöségtől függetlenül továbbra is hálásan köszönöm a segítségét mindazoknak, akik akár bármilyen cse kely összeggel is szeretettel támogatják a rászoruló családot. Az édesanya egészségi állapota változatlan, a fiatal a főiskolai tanulmá-

nyai mellett minden lehetséges módon igyekszik némi pénzkeresethez jutni, és az eddigiekhez képest annyival jobb a helyzet, hogy szolid összegű szociális és tanulmányi ösztöndíjat is kap. Az iskolaközöségtől évek óta kapott támogatás nélkül már elmerültek volna a közüzemi tartozások hullámozó tengerében...

A Szociális Alap számlaszáma:

Pilisvörösvár és Vidéke Takarékszövetkezet,  
Lakatos Anna néven, 65700086 10130751

Hálásan köszönöm, hogy a bizalmatokkal és a forintjaitokkal éveken át segítettétek a szolgálatomat és a rászoruló családokat.

Lakatos Anna  
2011. április 3.

## SHOGANAI

Japán újra szenved.

A sziget északi részét március 11-én érő, 9-es fokozatú földrengés akkora erővel rázta meg a Földet, hogy kimozdította a tengelyét. Ennek következtében fölgyorsult a bolygó forgása, ami azt eredményezte, hogy a másodperc 1.8 milliomodnyi részével megrövidült a napok hossza. Japán szigete autónyi parkolóhellyel keletre tolódott. Ami azonban a végnek tűnt, az valójában csak a kezdet volt.

A földrengést túlélő izmos épületek a hatalmas hullámokkal már nem tudtak megbirkózni: az óriási erő hatására összeomlottak. A háromemeletnyi magasságú víz tengerparti városokat semmisített meg, hajókat sodort házak tetejére, és úgy keverte az épületeket, mint pókerjátékos a kártyalapokat.

Az emberek egy idő után már nem is számolták az utóregéseket, már nem kerestek menedéket. A magasabb és szárazabb helyekre szerencsésen följutottak hosszú órákig sötétben és hidegben váraoztak vízre és ételre. Ilyen védett helyen van a Koizumi Iskola is, amelyet elleptek a menekülők. Mivel a japánok megszokták, hogy cipő nélkül lépnek be valahová, ezért hamarosan összeszedték a fölkelhető újságokat, és origami cipőtárolókat készítettek belőlük az újonnan érkezettek számára.

Kaoszra utaló egyetlen esemény az volt, amikor valaki előretolakodott az élelmiszerre várók között, mert nem akart sorba állni. Nem fosztogattak üzleteket, nem törtek-zúztak.

A bajok azonban nem értek véget: ekkor még csak a föld és a tenger szólalt meg. Az újabb veszély az égből jött.

Az embereket figyelmeztették, hogy maradjanak otthon, és amennyire lehet, szigeteljék a házukat, mert a következő fenyegetés néma lesz, láthatatlan és légnemű.

Japán gazdag, nagyon gazdag ország, mondják, amely olajtartalékokkal nem rendelkezik ugyan, de a régi emlékekből és sebektől táplálkozó elővigyázatosság mellett befogadta a nukleáris „erőt”. A tudósok azonban nem számoltak a hibátlannak vélt rendszer meghibásodásával.

A földrengés bekövetkeztekor az történt a Fukushima Daiichi komplexumban, aminek ilyenkor történnie kell: leállt. A hatalmas hullámok azonban áttörték a védőfalakat, és elárasztották a reaktorok hűtésének biztosítása céljából beépített tartalék generátorokat, amelyek így nem tudták ellátni a feladatukat.

Lehetetlen helyzetbe került 50 elszánt fukushimai alkalmazott, akik tömlőkből fecskendezett vízzel próbálták csökkenteni a hőmérsékletet.

A világ legjobb, nukleáris kutatással foglalkozó tudósai igyekeztek segíteni, de nem tudták megakadályozni a sugárzás terjedését.

Tokióban a megengedett érték 23-szorosát mérték. Amint óráról órára egyre veszélyesebben emelkedett a radioaktivitás mértéke, úgy csökkent a tudományos eredmények, a számítások, a tervezés, a technikai megoldások szerepe, és nőtt a kiszámíthatatlan, az embertől független tényező jelentősége: milyen irányból fog fújni a szél.

A katasztrófa természeti eredetű volt, de az emberi tevékenység miatt még súlyosabbakká váltak a következményei.

A félelem és a bizonytalanság azonnal érezte a hatását a tokiói tőzsdén: három nap alatt 700 milliárd dollárral lett szegényebb ez a fontos pénzintézmény. Japánban készül az összes fölhasznált félvezető 25%-a és a legtöbb számítástechnikai szerkesztő – beláthatatlan időre leállt a gyártásuk. A Sony hét gyárában fölfüggesztette, más üzemekben csökkentette a termelést. Áramszüneteket vezettek be stb.

Hogyan fog működni a globális kereskedelem, ha a világ harmadik legnagyobb gazdasága átmenetileg „házon kívül van”?

Közben Svájc befagyasztotta a nukleárisenergia-programját, Németország bezárta az 1980 előtt épült atomerőműveket. A paksi erőmű a közlemények szerint rendben van. Az elárasztott fukushimai erőmű soha többé nem nyitja meg a kapuit, de az energiaigény továbbra is növekedni fog. Reneszánszát éli az atomenergia-fölhasználás. Pedig már látjuk, hogy nincs az a táblázat, tervezés vagy képesség, amely megállítaná a Földet mozgó erőt.

A sugárfertőzés az egyik legostobább seb azok közül, amelyeket az ember saját magán ejt.

A természet előállította ugyan a radioaktivitást tartalmazó elemeket, de gondosan elrejtette őket a hegyek mélyébe. Az ember nagy erőfeszítések árán hozzájuk férközött, és a második világháború végén bemutatta pusztító erejüket.

Japán rendíthetetlen, higgadt népe megint szenved.

Fölvettem a kapcsolatot egy régi japán barátommal, Tokukoval, akivel a 90-es években együtt dolgoztunk camphillben. Később ő a tokiói Waldorf-iskolában volt szövőmester és fazekas. Ezt írta: Most rajtunk a sor, hogy újjáépítsük Japánt! Elképzeltém őt, amint könnyes szemmel írja e sorokat.

Japánban is folynak könnyek. Csak csöndben.

– Csak lelkierő és kitartás legyen! – írta Tokuko.

Biztos vagyok benne, hogy japán népe mélyeséges tartalékokkal rendelkezik mindebből. És mindannyiunk számára rendkívüli példát mutat a méltóságteljes szenvedélymentességgel, amellyel ezt a tragédiát hordozza.

Shoganei – Tényleg nincs mit tenni?

Kocsis András

# Waldorf Diákkórus

Karnagy:

Bencze László

## TAVASZI HANGVERSENY

2011 április 10. vasárnap, 15 óra

BTM Vármúzeum, Barokk csarnok

(a Budai Várban)

MŰSOR:

Reneszánsz és romantikus egyházi és világi kórusművek,  
amerikai fehér és fekete keresztény közösségek zenéje,  
népszerű slágerek,

RÉGI ÉS ÚJ DARABOK!

Belépés múzeumi belépővel

# GEORG KÜHLEWIND A NORMÁLISTÓL AZ EGÉSZSÉGESIG

**Nemzetközi konferencia**  
(magyar, német és angol nyelven)

**2011. június 2-4.**  
**Budapest**

**Szervező: Georg Kühlewind Alapítvány**

**Aranytíz rendezvényközpont**  
**Budapest, V. Arany János u. 10.**

**További információk:**

**<http://kuehlewind.kszgz.hu>**

  
**Katica**  
*Fa- és fejlesztőjáték bolt*

Nyitva: H-P 10-18, Szo. 10-13.

**Kínálatunkból:**

Stockmar festékek, kréták, gyurmák, fóliák.  
Aquarellpapírok, ecsetek, rajztáblák, táblakréták.  
Színes mesegyapjúk, filcek, babaanyagok, textilbabák,  
kesztyűbábok.

Fa- és fejlesztőjátékok, vonatok, babaházak.

Mesekönyvek, társasjátékok stb.

Budapest VII., Király u 101. (Lövölde térenél) • Telefon: 06-1-413-0885 • [www.katica.hu](http://www.katica.hu) • [katica@katica.hu](mailto:katica@katica.hu)